

Sanat, jotka satuttavat

Huomio: Tämän harjoituksen aikana tulee esiin loukkaavaa ja syrjivää puhetta. Opettajalta vaaditaan erityistä sensitiivisyyttä ja ryhmän hyvää tuntemusta harjoituksen tekemiseen. Kaikissa ryhmissä sitä ei kannata toteuttaa, jos arvioi, että luokassa saattaa lisääntyä syrjintä harjoituksen seurauksena tai jos jotkut oppilaat saattaisivat tuntea olonsa harjoituksen aikana todennäköisesti epämukavaksi.

Tavoitteet:

- Pohtia loukkaavan kielen motiiveja ja vaikutuksia
- Ymmärtää, että ihmiset saattavat reagoida eri tavoin erilaisiin sanoihin
- Tajuta ilmaisuvapauden rajoituksia
- Harjoitella loukkaavan kielen vastustamistaitoja

Ohjeet:

Tarvitaan **post-it** lappuja. Jaa jokaiselle osallistujalle nippu lappuja ja pyydä kirjoittamaan niihin erilaisia nimittelyjä, joita toimintaympäristössään (esim. koululla) kuulee. Nimittelyjä kirjoitetaan yksi per lappu. Kirjoita fläpeille tai taululle otsikot: **todella loukkaava, melko loukkaava, leikkimielinen**. Pyydä sitten osallistujia viemään omat lappunsa mielestään sopivan otsikon alle. Kun laput on käyty viemässä, merkkaa tussilla ruksi niihin lappuihin, jotka on sijoitettu kategoriaan "todella loukkaavaa". Silmäilkää tuotoksia. Huomaatte luultavasti, että samoja sanoja löytyy eri kategorioista.

Käykää keskustelua näiden tukikysymysten avulla:

- a. Esiintyivätkö samat sanat useammassa palstassa?
- b. Miksi luulette jonkun sanan olleen toisten mielestä sellainen, ettei se loukkaa juurikaan, ja toisten mielestä sama sana on hyvin loukkaava?
- c. Onko sillä merkitystä, miten sana sanotaan tai kuka sen sanoo?
- d. Onko sanoilla loukkaaminen väkivallan muoto? Miksi?
- e. Miksi ihmiset käyttävät sanoja näin?

Johdattele osallistujat havainnoimaan löytyisikö jotain kategorioita, joihin lappuja voisi sijoittaa:

Kun osallistujat alkavat tunnistaa ja mainita näitä kategorioita (**esimerkiksi fyysinen ulkonäkö tai kyvyt, luonteenpiirteet, seksuaalisuus, sukupuoli, etninen tai perhetausta**), kirjoita kategoriat muistiin taululle. Siirtele post-it -laput näihin uusiin kategorioihin.

Johdattele keskustelua vaikkapa seuraavanlaisin kysymyksiin:

- a. Ovatko jotkut sanat vain tyttöjä varten? Tai poikia?
- b. Miksi luulette käytettävän loukkaavaa kieltä näistä aiheista?
- c. Mistä aiheista tai kategorioista näyttävät loukkaavimmat sanat löytyvän? (Missä eniten ruksattuja lappuja)
- d. Miten tämä harjoitus voisi liittyä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitteluun, josta äsken puhuttiin?

Ottakaa lopuksi vielä esiin Lapsen oikeuksien sopimuksen artikla 13. Sen voi kirjoittaa vaikka taululle:

“Lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä, kunhan ne eivät loukkaa muiden oikeuksia. Lapsella on oikeus saada tietoa.” (lyhennelmä)

Keskustelkaa lopuksi vielä ilmaisunvapaudesta seuraavien kysymysten avulla:

- a. Pitäisikö meidän aina saada sanoa, mitä haluamme?
- b. Pitäisikö asettaa jonkinlaisia rajoja sille, mitä voimme puhua ajatuksistamme ja uskomuksistamme?
- c. Millainen kielenkäyttö saattaa vahingoittaa toisten oikeuksia?
- d. Millainen kielenkäyttö saattaa vahingoittaa toisten mainetta?

e. Voisiko meidän porukka tehdä jotain syrjivän nimittelyn poistamiseksi? Mitä?

Harjoitus on mukaeltu versio Compasito-oppaasta, joka löytyy kokonaisuudessaan täältä:

https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/Compasito_SU_pdf_netiversio.pdf